

Rapportage aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit 2018

OPENBAAR MINISTERIE

Status:
Datum:

Definitief
Juli 2019

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.....	7
2.1 Georganiseerde ondermijnende criminaliteit.....	7
2.2 De aanpak.....	8
3. Het beeld in cijfers.....	10
3.1 Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder.....	10
3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda.....	10
3.1.2 Totaalresultaat: Veiligheidsagenda en breder.....	11
3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: Veiligheidsagenda en breder.....	12
3.2 Vervolgingsresultaten.....	15
3.2.1 Ontneming en geldboete.....	18
4. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit in beeld.....	19
De wezenlijke rol van het strafrecht.....	19
De drugsindustrie en illegaal verkregen vermogen als motor.....	21
De versterking van de integrale aanpak.....	23

1 Inleiding

Georganiseerde ondermijnende criminaliteit tast de fundamenten aan van de samenleving. Het gaat om stelselmatig gepleegde criminaliteit die onwettige vermogens genereert en leidt tot economische machtsposities, met corruptie en marktverstoring tot gevolg. Deze vorm van criminaliteit is vaak onzichtbaar, maar uit zich ook in de publieke ruimte door intimidatie en geweld. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit leidt tot verwevenheid tussen onder- en bovenwereld. De combinatie van omvangrijke criminele vermogens en de toegang tot zware geweldsmiddelen zorgt ervoor dat criminele netwerken invloed kunnen verwerven in maatschappelijke sectoren en ongewenste druk kunnen uitoefenen op de samenleving. Daders opereren vaak bovenregionaal of internationaal, terwijl de gevolgen merkbaar zijn in wijken en buurten.

De aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is een prioriteit van het Openbaar Ministerie (OM) en de politie. Om die reden is de aanpak van deze vorm van criminaliteit ook opgenomen in de nationale Veiligheidsagenda 2015-2018. Deze Veiligheidsagenda wordt elke vier jaar opgesteld en heeft als doel de integrale samenwerking bij de aanpak van criminaliteit en onveiligheid verder te versterken. De afspraken in de Veiligheidsagenda ondersteunen dit doel. De Veiligheidsagenda richt zich op de aanpak van maatschappelijke veiligheidsproblemen die landelijk spelen, die (regio) grensoverschrijdend zijn of waar afstemming in de aanpak op landelijk niveau voor nodig is.

De aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit vraagt de inzet van vele partijen. De strafrechtelijke inzet is onderdeel van de bredere aanpak, bijvoorbeeld door bestuursrechtelijke en fiscale interventies. In de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 zijn doelstellingen afgesproken. Om deze te monitoren, is een bijbehorende indicator vastgesteld. Deze indicator is de aanpak van het aantal criminele samenwerkingsverbanden (csv's). Voor 2018 was de doelstelling in de Veiligheidsagenda (VA) om 950 *strafrechtelijke onderzoeken* naar csv's te verrichten. Ook in 2015, 2016 en 2017 was dit de doelstelling.

Doelstellingen uit de Veiligheidsagenda én breder

In deze rapportage maken het College van procureurs-generaal en de Korpsleiding van de politie inzichtelijk op welke manier de georganiseerde ondermijnende criminaliteit in 2018 is aangepakt. Deze rapportage belicht de aanpak door de *inzet van opsporing en vervolging*. De focus van deze rapportage is daarmee breder dan de doelstelling uit de Veiligheidsagenda. De Veiligheidsagenda gaat vooral over de inzet van de politie. Voor de bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit worden ook strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd door de Bijzondere Opsporingsdiensten (BOD'en) en de Koninklijke Marechaussee (KMar). Deze onderzoeken vallen buiten de indicator in de Veiligheidsagenda.

Politie en OM vinden het belangrijk om een completer beeld te geven van de inspanningen en resultaten van politie, andere opsporingsdiensten en het OM dan de afspraken uit de Veiligheidsagenda. Daarom zijn in deze rapportage niet alleen de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda opgenomen, maar *alle* uitgevoerde strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit.¹ Naast de cijfers over 2018 zijn ook de eerder gepubliceerde cijfers over de jaren 2015, 2016 en 2017 opgenomen. Daardoor geeft deze rapportage inzicht in de ontwikkelingen gedurende de gehele looptijd van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018.

¹ In paragraaf 3.1 wordt uiteengezet welke zaken tot welke categorie worden gerekend. In het kort bestaat het bredere beeld uit niet-projectmatige of niet-TGO-onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit alsook onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit door andere opsporingsdiensten.

De inspanningen en resultaten van politie, andere opsporingsdiensten en het OM worden in deze rapportage met name inzichtelijk gemaakt door cijfermatige overzichten en tabellen. Politie en OM willen daarnaast nog op een andere wijze een beeld geven van de inzet door de opsporingsdiensten en het OM. Cijfers geven nu eenmaal een beperkt beeld van de complexiteit van onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit en de knelpunten waar opsporingsdiensten en OM tegenaan lopen. Cijfers en de duiding daarvan worden in deze rapportage dan ook aangevuld met een aantal - reeds bestaande - artikelen over concrete zaken, onderzoeken en ontwikkelingen uit 2018 die een breder beeld geven van het soort criminaliteit waar deze rapportage verslag van doet.

Waardering van inspanningen en resultaten

Voor 2018 was de doelstelling in het kader van de Veiligheidsagenda om 950 *strafrechtelijke onderzoeken* naar criminele samenwerkingsverbanden (csv's) te verrichten. Deze doelstelling is ruimschoots behaald met 1.406 strafrechtelijke onderzoeken. Naast deze resultaten in het kader van de Veiligheidsagenda, liepen in 2018 nog eens 795 overige strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit van onder andere de KMar en de BOD'en. Ook politieonderzoeken die niet-projectmatig zijn of niet in TGO-verband worden verricht, tellen in deze categorie 'overige' mee. Dit brengt het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit in 2018 op 2.201.

Over de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken, dus zowel in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als breder, toegenomen met een kwart. In 2015 stond de teller voor het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken op 1.765. Binnen het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken valt op dat het aandeel onderzoeken dat plaatsvindt naar het aandachtsgebied drugs de afgelopen vier jaar fors is toegenomen.

Ook is de afgelopen vier jaar het totaal aantal vonnissen, dus zowel in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als breder, toegenomen met circa 54 procent. Het totaal aantal opgelegde vrijheidsstraffen laat tevens tussen 2015 en 2018 een forse toename zien, zowel in volume (het aantal) als de duur van de opgelegde straffen. In 2018 is circa 81 procent meer vrijheidsstraffen opgelegd dan in 2015. Daarbij neemt niet alleen het aantal lichtere straffen toe (korter dan 1 jaar). Ook worden er vaker zwaardere vrijheidsstraffen (langer dan vijf jaar) opgelegd, in 2018 bijna drie keer zo vaak als in 2015. Ook is er een flinke groei te zien bij gevangenisstraffen van 1-2 jaar en van 2-5 jaar.

De strafrechtelijke aanpak werpt dus duidelijk zijn vruchten af. Naast vergelding richting daders die vrijheidsstraffen krijgen opgelegd, brengt de inzet van het strafrecht maatschappelijke afkeuring tot uitdrukking en bevestigt het de norm. Het strafrechtelijk instrumentarium is daarnaast bij uitstek geschikt om verborgen criminele fenomenen zichtbaar te maken.

Niettemin blijft het lastig om beslag te leggen op criminele winsten die naar het buitenland zijn gebracht. Ook zijn strafrechtelijke onderzoeken vaak arbeidsintensief en hebben zij een lange doorlooptijd. Strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit zijn bij uitstek complexe strafzaken, vaak met meerdere verdachten, waarvoor meerdere zittingsdagen nodig zijn. Het in acht nemen van de straf-procedurele waarborgen, zoals de omgang met het verschoningsrecht, in dergelijke zaken vergt tijd. De belangen voor verdachten zijn groot en ook in de vervolgingsfase worden onderzoeks-handelingen verricht, zoals het horen van soms grote aantallen getuigen.

Het jaar 2018 werd gekenmerkt door taai georganiseerde ondermijnende criminaliteit met bedreigende effecten in de samenleving die totaal ongewenst zijn. Strafrechtelijke onderzoeken en gebeurtenissen maakten in dat jaar zichtbaar dat georganiseerde ondermijnende criminaliteit verder verhardt en dat geweld in de onderwereld nog meer toeneemt. Ronduit zorgelijk is dat het gevaar voor onschuldige burgers groter is geworden.

Politie, andere opsporingsdiensten en het OM staan komende jaren voor een grote uitdaging om met schaarse mensen en middelen de bedreigende en gewelddadige effecten in de samenleving tegen te gaan. De eisen die daarbij aan opsporingsdiensten en OM worden gesteld, zijn hoog. Het is enerzijds positief om te kunnen melden dat het aantal strafrechtelijke onderzoeken en vonnissen toeneemt. Anderzijds blijft een deel van de onderzoeken liggen en duren strafzaken lang vanwege onvoldoende mensen, middelen en een hoge werkdruk. Voor de komende jaren is dit een voortdurend punt van zorg en duidelijk voelbaar bij medewerkers van deze organisaties. Het is van belang dat knelpunten in capaciteit, wetgeving en de rechterlijke procedure worden weggenomen zodat de slagkracht van politie en OM verder kan toenemen.

Ondanks het grote belang van het strafrecht bij georganiseerde ondermijnende criminaliteit, is het bereik van louter strafrechtelijke interventies beperkt. Daarom moet de aanpak meer gericht zijn op het bereiken van een breed maatschappelijk effect. Criminele activiteiten moeten worden bemoeilijkt of onmogelijk worden gemaakt. Het gaat dus niet altijd om strafzaken. Afhankelijk van het probleem zijn andere ketenpartners of partijen beter in staat om in te grijpen.

Integrale samenwerking

Een goed voorbeeld van deze integrale samenwerking door overheidspartners is zichtbaar bij de aanpak van criminele motorbendes. De voortgangsrapportage Outlaw Motorcycle Gangs 2018 laat zien dat de stevige integrale aanpak tot goede resultaten leidt.² Dankzij de intensieve samenwerking tussen het lokaal bestuur, politie, de Belastingdienst, Fiod, OM en KMar laten motorbendes zich veel minder in de openbare ruimte zien. Het opwerpen van barrières, zoals civiele verboden, sluiting van clubhuizen en handhaving door politie en bestuur, dragen hieraan bij.

In 2018 zijn in het versterken van de integrale aanpak belangrijke stappen gezet met onder andere de komst van het Strategisch Beraad Ondernijning (SBO), een bestuurlijk overleg waar betrokken partijen in vertegenwoordigd zijn. Een andere ontwikkeling zijn de plannen die door de SBO- partijen zijn gemaakt voor

² Op 27 juni 2019 heeft de minister de voortgangsrapportage Outlaw Motorcycle Gangs 2018 naar de Tweede Kamer gestuurd. De voortgangsrapportage beschrijft de gezamenlijke inspanningen in 2018 voor de aanpak van Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) door gemeenten, politie, Openbaar Ministerie (OM), Belastingdienst/FIOD en Koninklijke Marechaussee.

Inmiddels zijn de OMG's Hells Angels MC en No Surrender MC in eerste aanleg civiel verboden verklaard. Bandidos MC en Satudah MC zijn in hoger beroep verboden. Catervarius Brotherhood is onherroepelijk civiel verboden. Daarnaast zijn in 2018 meerdere leiders en sleutelfiguren van gewelddadige motorbendes aangehouden, waarvan een deel is vervolgd en/of veroordeeld. Zestien clublocaties werden in 2018 gesloten. In dat jaar zijn ook andere bestuurlijke instrumenten ingezet, zoals het opleggen van boetes of een last onder dwangsom. Strafrechtelijk werd ruim 500.000 euro in beslag genomen. De Belastingdienst heeft voor ruim 2 miljoen euro beslag gelegd en inde 63.000 euro van beslaglegging uit eerdere jaren.

[Lees hier de hele rapportage.](#) Ook op bladzijde 25 komt de rapportage aan de orde.

de besteding van het extra geld dat het huidige kabinet beschikbaar heeft gesteld voor de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Het volgende hoofdstuk gaat hier verder op in.

Deze rapportage belicht het laatste jaar van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018. Het afgelopen jaar is dan ook gewerkt aan het opstellen van een nieuwe Veiligheidsagenda voor de komende vier jaar, de periode 2019 – 2022. Ook in deze nieuwe Veiligheidsagenda is georganiseerde ondermijnende criminaliteit als prioriteit benoemd met landelijke doelstellingen op dit thema.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een algemeen beeld van de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en actuele ontwikkelingen in die aanpak die in 2018 hebben plaatsgevonden. Hoofdstuk 3 is kwantitatief van aard en onder andere gericht op het inzichtelijk maken van de mate waarin de doelstelling uit de Veiligheidsagenda is gerealiseerd. Ook wordt in hoofdstuk 3 het totaal aantal onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit inzichtelijk gemaakt. Daarnaast zijn cijfers opgenomen over vervolgingsresultaten: vrijheidsstraffen, taakstraffen, ontneming van wederrechtelijk verkregen vermogen en geldboetes.

Hoofdstuk 4 heeft als doel om de inspanningen en resultaten van opsporingsdiensten en OM inzichtelijk te maken op een andere wijze dan kwantitatief. Aan de hand een aantal bestaande artikelen van politie en OM wordt een beeld gegeven bij de ontwikkelingen in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit die ook in hoofdstuk 2 worden beschreven. Drie ontwikkelingen worden daarin uitgelicht:

- De wezenlijke rol van het strafrecht in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit;
- De drugsindustrie en het daarmee samenhangend illegaal verkregen vermogen als motor achter georganiseerde ondermijnende criminaliteit;
- De versterking van de integrale aanpak.

2 Bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit

Dit hoofdstuk beschrijft wat wordt verstaan onder georganiseerde ondermijnende criminaliteit en op welke manieren OM en politie deze vorm van criminaliteit bestrijden, ook in samenwerking met andere partners.

2.1 *Georganiseerde ondermijnende criminaliteit*

Onder ondermijnende criminaliteit wordt onder meer georganiseerde criminaliteit en bepaalde vormen van financieel-economische criminaliteit verstaan. Georganiseerde criminaliteit kent vele verschijningsvormen. In deze rapportage wordt het begrip *crimineel samenwerkingsverband (csv)* gehanteerd wanneer sprake is van ondermijnende criminaliteit met een georganiseerd karakter.³ Op basis van opsporingsonderzoeken is de ervaring dat dit doorgaans niet om samenwerkingsverbanden met vaste organisatiestructuren gaat, maar om fluide netwerken van individuen die al naar gelang de behoefte hebben samenwerkingsrelaties aan te gaan. De term csv is hier dan ook bedoeld als containerbegrip voor al deze criminele samenwerkingsvormen.

Csv's houden zich bijvoorbeeld bezig met ernstige delicten als de productie en handel van drugs (cocaïne, heroïne, synthetische drugs, hennep), mensenhandel en mensensmokkel, witwassen, corruptie, fraude en milieucriminaliteit. Soms richt een csv zich exclusief op een bepaalde vorm van criminaliteit, maar vaak is sprake van verwevenheid tussen verschillende vormen van criminaliteit. De illegale drugsindustrie is één van de belangrijkste aanjagers van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. De goede logistieke voorzieningen maken ons land een goed knooppunt voor de handel in drugs. Direct daaraan gerelateerd zijn de omvangrijke criminele winsten die worden witgewassen.

Georganiseerde ondermijnende criminaliteit betreft veelal stelselmatig gepleegde criminaliteit. Terwijl daders vaak landelijk en internationaal opereren, is georganiseerde ondermijnende criminaliteit veelal lokaal verankerd. De gevolgen zijn in wijken en buurten terug te zien, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van criminele motorclubs in het uitgaansleven of winkels die vooral bedoeld zijn om criminele winsten wit te wassen. Vaak is georganiseerde ondermijnende criminaliteit niet direct zichtbaar en heeft het op het eerste gezicht geen directe slachtoffers. Bij een nadere blik zijn de effecten in de samenleving onmiskenbaar en manifesteert ondermijnende criminaliteit zich in de publieke ruimte door intimidatie, geweld, overlast, corruptie, schade voor de volksgezondheid en het milieu.

³ Een crimineel samenwerkingsverband bestaat uit minimaal twee verdachten, waarbij sprake is van structurele samenwerking en waarbij de verdachten strafbare feiten plegen:

- die een ernstig geschokte rechtsorde veroorzaken en/of;
- waarbij aanmerkelijk financieel gewin (criminele winst, wederrechtelijk verkregen voordeel of vermogen) is te behalen; en/of
- die de samenleving ondermijnen door verwevenheid van onderwereld met bovenwereld.

2.2 De aanpak

De aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en csv's vergt een lange adem en een stevige integrale aanpak, met inzet van het strafrecht, fiscale maatregelen en bestuurlijke interventies. Politie en OM werken hiervoor samen met partners en leveren met de inzet van het strafrecht een onmisbare bijdrage.

Georganiseerde ondermijnende criminaliteit heeft veel impact en strafzaken zijn vaak complex en omvangrijk. Criminelen schermen hun handel en wandel af door geavanceerde technische middelen in te zetten, wat opsporingsonderzoek en bewijsgraving complexer en tijdrovender maakt. Ook kan sprake zijn van grote aantallen getuigen en slachtoffers die moeten worden gehoord. Verder gaat het vaak om internationale zaken, waarbij het uitvoeren van de vele rechtshulpverzoeken veel tijd en doorzettingsvermogen kost.

De strafrechtelijke bestrijding van ondermijning vindt plaats op twee niveaus: regionaal onder het gezag van de betrokken hoofdofficier en landelijk en internationaal onder gezag van de hoofdofficier van het Landelijk Parket of het Functioneel Parket. De opsporing van deze zaken gebeurt door de regionale eenheden en de Landelijke Eenheid van de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee.

Met een strafzaak wordt allereerst de norm bevestigd naar verdachten en samenleving. In het optreden wordt gezocht naar het bereiken van maximaal effect. Niet alleen wordt afgewogen wat binnen de strafzaak een passende reactie is op criminaliteit, ook wordt bezien welke interventie nodig is om criminaliteit duurzaam te beëindigen. Het strafrecht kan daarbij meerdere functies vervullen. Naast normbevestiging en vergelding worden door een strafrechtelijke aanpak plegers van georganiseerde ondermijnende criminaliteit voor kortere of langere tijd uit het criminele circuit gehaald. Door daarbij in te zetten op het afpakken van crimineel vermogen, worden mogelijkheden om te investeren in nieuwe criminele initiatieven beperkt. Het strafrecht kent de meest ingrijpende opsporingsmiddelen om de waarheid boven tafel te krijgen. Op basis daarvan kunnen politie en OM een diepgaand beeld van criminele fenomenen verkrijgen. Dat beeld is van belang voor de verdere aanpak van dergelijke criminaliteit. Ook worden de door de opsporingsonderzoeken verkregen inzichten, bijvoorbeeld over misstanden in een bepaalde branche, binnen de geldende kaders zoveel mogelijk gedeeld met partners. Dat is de signalerende en agenderende werking van het strafrecht.

De opsporing en vervolging van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is capaciteitsintensief en vraagt om grote vasthoudendheid, creativiteit en expertise om de criminaliteit te doorzien. De aanpak van politie en OM varieert vanuit de problematiek tussen projectmatige onderzoeken en snelle interventies.

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat er vaak sprake is van complexe onderzoeken, met grote aantallen verdachten en langdurige inzet van bijzondere opsporingsmiddelen en een internationale dimensie. Naast de planmatige benadering, moeten politie en OM altijd in staat zijn om op de actualiteit te reageren. Het gaat bijvoorbeeld om niet-projectmatige onderzoeken die, bij het niet oppakken daarvan, dreiging opleveren voor de Nederlandse samenleving. De werkzaamheden hoeven niet persé gericht te zijn op een strafrechtelijke vervolging, maar kunnen ook gericht zijn op het puur wegnemen van een dreiging. Dat kan gaan om een terreurdreiging waarbij op voorhand diverse scenario's en voorstelbare dilemma's worden uitgewerkt, het inzetten van getuigenbeschermingstrajecten, het onderscheppen van drugstransporten, het voorkomen van liquidaties, maar ook om inkomende rechtshulpverzoeken. Dit is de beschikbaarheidsfunctie van politie en OM, die om een 24-uurs paraatheid vraagt.

Aanpak ondermijning prioriteit kabinet

Het huidige kabinet heeft in het regeerakkoord van 2017 *Vertrouwen in de toekomst* de versterking van de aanpak van ondermijning als prioriteit benoemd en daarvoor extra gelden beschikbaar gesteld. De minister van Justitie en Veiligheid heeft deze prioriteit in 2018 verder vertaald door het in gang zetten van verschillende trajecten. Allereerst hebben de samenwerkende overheidspartijen, waaronder politie, het platform BOD'en, OM, burgemeesters en betrokken ministeries, zich verenigd in het Strategisch Beraad Ondermijning (SBO). Dit bestuurlijk gremium heeft als doel de aanpak van ondermijning te versterken, zowel binnen de eigen organisatie als tussen organisaties. Daarbij wordt ook samengewerkt met publiek-private organisaties. Het SBO adviseert de minister van Justitie en Veiligheid over knelpunten.

Bij het SBO ligt het accent met name op de bestrijding van de ondermijnende effecten door de illegale drugsindustrie en de omvangrijke criminele winsten die als gevolg van de drugsindustrie worden witgewassen. Daarbij gaat het om zowel preventie als repressie. Aan het SBO is een Aanjaagteam Ondermijning verbonden dat bestaat uit medewerkers van de verschillende organisaties. Dit aanjaagteam gaat het land in om de operationele partijen op regionaal en landelijk niveau te faciliteren bij het verbeteren en versnellen van de integrale ondermijningsaanpak.

Als tweede is de aanpak van ondermijning versterkt door de concrete plannen die zijn ingediend voor de extra gelden – deels incidenteel en deels structureel - die het huidige kabinet beschikbaar heeft gesteld. Ook in deze plannen is de focus gericht op de aanpak van de illegale drugsindustrie en de criminele winsten die daaruit voortvloeien. De plannen zijn in een gezamenlijk traject opgesteld door politie, gemeenten, de Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC) en OM en versterken daarmee direct de integrale aanpak. Ook versterken de plannen zowel de landelijke als de regionale aanpak. Uit de voorstellen voor het Ondermijningsfonds (incidenteel 100 miljoen euro) komt naar voren dat regionale en landelijke partners breed onderschrijven dat versterking van de integrale aanpak nodig is en dat deze aanpak bestaat uit een goede mix van preventieve en repressieve instrumenten en maatregelen.

Tenslotte zijn in 2018 op initiatief van de minister van Justitie en Veiligheid stappen gezet voor nieuwe en verbeterde wetgeving om de aanpak van ondermijning te versterken. Deze wetgeving moet leiden tot onder andere betere informatiedeling (binnen de overheid en met private partijen), een bestuurlijk verbod van criminele organisaties, verruiming van mogelijkheden voor toezeggingen aan getuigen, versterken van juridische instrumenten om crimineel vermogen af te pakken en een effectievere wetgeving om de synthetische drugsproductie- en handel aan te pakken.

3 Het beeld in cijfers

Dit hoofdstuk bevat een kwantitatief beeld van de strafrechtelijke aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.⁴ Deze rapportage blikt terug op 2018, tevens het laatste jaar van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018. Om een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk te maken, zijn ook de prestaties over 2015, 2016 en 2017 in de tabellen verwerkt.

In paragraaf 3.1 wordt de doelstelling van de Veiligheidsagenda toegelicht. Daarna wordt zowel het resultaat van de doelstelling uit de Veiligheidsagenda in beeld gebracht, als het bredere beeld van alle uitgevoerde strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit. In paragraaf 3.2 zijn de vervolgingsresultaten cijfermatig in beeld gebracht. Ook wordt kort aandacht besteed aan het in 2018 behaalde afpakresultaat.

3.1 *Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder*

3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda

In de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is de afspraak van de minister van Justitie en Veiligheid, regio-burgemeesters, politie en OM vastgelegd dat jaarlijks ten minste 950 csv's worden aangepakt door middel van strafrechtelijk onderzoek. Deze doelstelling is nader omschreven voor wat betreft de onderzoeken die meetellen. Het gaat om onderzoeken naar csv's, *uitgevoerd* door de *politie* onder *gezag* van het OM:

- Bij de arrondissementsparketten en regionale eenheden van de politie gaat het om alle projectmatige onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit en TGO's⁵ met een link naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende kalenderjaar gelopen hebben. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase in eerste aanleg hebben bevonden.⁶
- Bij het Landelijk Parket en de Landelijke Eenheid gaat het om alle onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende jaar tactisch zijn gestart en/of zijn afgerond.⁷
- Bij het Functioneel Parket gaat het om alle milieuonderzoeken die in het betreffende jaar hebben gelopen. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase in eerste aanleg hebben bevonden.

⁴ Bij het genereren van het cijfermateriaal over aantallen onderzoeken en opgelegde vrijheidsstraffen is gebruik gemaakt van het registratiesysteem Landelijk Zicht op Zaken/Landelijk Overzicht Georganiseerde Criminaliteit (LZOZ/LOGC). Indien sprake is van een csv, dienen behandelaars dit in dat systeem aan te geven. Voor wat betreft de opgelegde straffen is een koppeling gemaakt met het zaaksregistratiesysteem COMPAS/GPS.

⁵ TGO staat voor Team Grootchalige Opsporing. Een TGO is een tijdelijke hulpstructuur, ingericht door politie en OM bij de acute aanpak van complexe rechercheonderzoeken, die door de grote maatschappelijke impact de inzet van een deskundig en omvangrijk team vereisen en waarbij geen verdachte bekend is. Veelal gaat het hierbij om levensdelicten. In de context van deze rapportage gaat het dan bijvoorbeeld om liquidaties in het criminele circuit. Voor de samenstelling van een TGO worden tijdelijk rechercheurs aan andere opsporingsteams toegevoegd.

⁶ Dit betekent dat ook onderzoeken meetellen die een langere looptijd hebben dan een jaar. Het enige aandachtsgebied dat niet meetelt is Kinderporno en High Tech Crime-zaken.

⁷ De aandachtsgebieden High Tech Crime en Kinderporno tellen niet mee.

Ook de bijzondere opsporingsdiensten (BOD'en) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) sporen georganiseerde ondermijnende criminaliteit op. Die prestaties tellen niet mee bij het realiseren van de doelstelling in de Veiligheidsagenda. In deze rapportage worden deze prestaties wel separaat meegenomen om een breder beeld te schetsen van de strafrechtelijke inzet. Voor de politie geldt dat georganiseerde ondermijnende criminaliteit ook door middel van reguliere onderzoeken en snelle interventies wordt aangepakt. Ook deze prestaties vallen buiten het bereik van de doelstelling van de Veiligheidsagenda, maar worden separaat wel meegenomen in het bredere beeld.⁸

3.1.2 Totaalresultaat: Veiligheidsagenda en breder

Overzicht 1: resultaat doelstelling Veiligheidsagenda (VA) en breder

OM / Opsporingsdienst 2018	Onderzoeken totaal (100%)	Waarvan VA (64%)	Waarvan Overig' (36%)
Arrondissementsparketten/ Politie /	1.285	994	291
Functioneel Parket/Politie / BOD	479	75	404
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	437	337	100
Totaal	2.201	1.406	795
2017			
Arrondissementsparketten/ Politie /	1.197	951	246
Functioneel Parket/Politie / BOD	519	87	432
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	420	323	97
Totaal	2.136	1.361	775
2016			
Arrondissementsparketten/ Politie /	1.099	881	218
Functioneel Parket/Politie / BOD	492	88	404
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	490	400	90
Totaal	2.081	1.369	712
2015			
Arrondissementsparketten/ Politie /	931	775	156
Functioneel Parket/Politie / BOD	413	90	323
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	421	323	98
Totaal	1.765	1.188	577

De doelstelling in het kader van de Veiligheidsagenda (VA) was voor 2018 om 950 *strafrechtelijke onderzoeken* naar csv's te verrichten. Dit was ook de doelstelling in de voorgaande jaren van de Veiligheidsagenda (2015, 2016, 2017). Deze doelstelling is in 2018 ruimschoots gehaald met in totaal 1.406 onderzoeken. Dat is een lichte stijging (3.3 procent) ten opzichte van het aantal VA-onderzoeken in 2017. Toen zijn er 1.361 strafrechtelijke onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda verricht.

⁸ Reguliere strafrechtelijke onderzoeken zijn niet-projectmatige, korter durende onderzoeken waarbij wordt door gerechercheerd op een incident. Snelle interventies, bijvoorbeeld het onderscheppen van een drugstransport of het ontruimen van een MDMA-lab, kunnen gericht zijn op het verstoren van een crimineel samenwerkingsverband of een crimineel proces en kunnen deel uitmaken van een overkoepelende strategie.

Naast deze onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda, hebben in 2018 nog eens 795 overige onderzoeken gelopen van onder andere de KMar en de BOD'en. Ook politieonderzoeken die niet-projectmatig zijn of niet in TGO-verband worden verricht, tellen in deze categorie 'overige' mee. Het aantal overige onderzoeken is in 2018 licht gestegen (bijna 3 procent) ten opzichte van 2017. In 2017 hebben 775 overige onderzoeken gelopen.

Als bovengenoemde resultaten (zowel VA-onderzoeken als overige onderzoeken) worden samengevoegd, komt het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken in 2018 op 2.201. Ook dit betekent een lichte toename van 3 procent ten opzichte van 2017. In 2017 was het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken 2.136.

In de periode van de Veiligheidsagenda 2015 - 2018 is een groei te zien van bijna een kwart meer strafrechtelijke onderzoeken. Deze toename betreft dan zowel de onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als de overige onderzoeken. In 2015 liepen 1.765 onderzoeken (Veiligheidsagenda en overig). In 2018 waren dit het al eerder genoemde aantal van 2.201 onderzoeken. Het aantal onderzoeken alleen in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda nam in de periode 2015 – 2018 toe met circa 18 procent.

Onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit kennen vaak een internationale component. Door middel van internationale rechtshulpverzoeken wordt dan de bijstand van een ander land gevraagd. Soms werken meerdere landen samen om misdrijven op te lossen. Wanneer landen een gezamenlijk opsporingsdoel hebben, kan een Joint Investigation Team worden gevormd; een gemeenschappelijk onderzoeksteam. Dat gebeurde in 2018 in totaal drie keer, waarvan twee keer binnen het kader van de Veiligheidsagenda. Bij parallelle onderzoeken verrichten de strafrechtelijke autoriteiten in verschillende landen een eigen onderzoek, maar kunnen de resultaten – binnen de kaders van de wet – worden uitgewisseld. In 2018 was sprake van drie parallelle onderzoeken. Deze onderzoeken vallen ook binnen de VA-definitie.

3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: Veiligheidsagenda en breder

De overzichten in deze paragraaf laten het aantal onderzoeken zien per aandachtsgebied van georganiseerde ondermijnende criminaliteit, wederom vanuit de doelstelling uit de Veiligheidsagenda als in bredere zin. Overzicht 2 gaat over de onderzoeken die zijn uitgevoerd onder gezag van de arrondissementsparketten. Overzicht 3 geeft de onderzoeken weer die onder gezag van het Landelijk Parket (LP) zijn uitgevoerd, terwijl overzicht 4 dat weergeeft voor het Functioneel Parket (FP). De totalen van de overzichten 2, 3 en 4 tellen op tot het totaal aantal van 2.201 onderzoeken en de 1.406 onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda uit overzicht 1.

Om de cijfers in de navolgende overzichten goed te kunnen duiden, moeten enkele overwegingen in het achterhoofd worden gehouden. Zo is de uitsplitsing naar aandachtsgebieden gemaakt op basis van het eerste geregistreerde aandachtsgebied van ieder onderzoek. In een substantieel aantal gevallen is ook een tweede aandachtsgebied geregistreerd. Zo kennen drugsonderzoeken, onderzoeken naar gewelds- en vermogensdelicten, onderzoeken naar Outlaw Motor Gangs (OMG's) en onderzoeken naar Hollandse netwerken als tweede aandachtsgebied regelmatig witwassen of vuurwapens en explosieven. Witwassen komt omgekeerd vaak voor in combinatie met drugs of mensenhandel. En vuurwapens en explosieven zijn vaak een combinatie met levensdelicten. Dit onderstreept dat veel csv's op verschillende criminele terreinen actief zijn. Overigens tellen alleen de eerst geregistreerde aandachtsgebieden mee, zodat elk onderzoek in de overzichten maar een keer meetelt.

Deze rapportage geeft geen volledig beeld van het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken op bepaalde thema's. Het betreft een deelverzameling ervan, namelijk die onderzoeken naar een thema binnen het overkoepelende thema 'georganiseerde criminaliteit'. Onderzoeken naar bijvoorbeeld een thema als synthetische drugs of mensenhandel waarin géén sprake is van een csv, zijn niet opgenomen.⁹

Overzicht 2: onderzoeken onder gezag van Arrondissementsparketten per aandachtsgebied

Aandachtsgebied	2018			2017			2016			2015		
	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (77%)	wrv Overig (23%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (80%)	wrv Overig (20%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (80%)	wrv Overig (20%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (83%)	wrv Overig (17%)
Grootschalige hennepsteelt	120	105	15	124	109	15	111	95	16	111	90	21
Cocaïne & Heroïne	168	118	50	151	100	51	135	96	39	92	80	12
Synthetische drugs	139	95	44	118	89	29	105	92	13	57	44	13
Mensenhandel	113	92	21	117	104	13	106	100	6	128	117	11
Mensensmokkel	32	7	25	37	4	33	38	8	30	7	6	1
Wapens & Explosieven	49	37	12	40	35	5	48	39	9	40	28	12
Witwassen	156	134	22	153	134	19	147	129	18	140	130	10
OMG's	38	35	3	39	36	3	40	32	8	34	25	9
Hollandse Netwerken	2	2	0	1	1	0	3	2	1	4	3	1
Ideologische misdaad	39	27	12	36	25	11	35	20	15	19	9	10
Kinderporno	1	0	1	2	0	2	1	0	1	2	0	2
Geweld & Zeden	62	47	15	48	35	13	37	31	6	37	30	7
Levensdelicten	118	108	10	111	100	11	112	97	15	105	90	15
Cybercrime	26	21	5	36	31	5	31	24	7	19	19	0
Fraude	82	61	21	72	63	9	68	62	6	63	57	6
Vermogensdelicten	83	67	16	64	54	10	54	41	13	52	43	9
Overig	57	38	19	48	32	16	28	13	15	21	4	17
Totaal	1.285	994	291	1.197	952	245	1.099	881	218	931	775	156

Zoals weergegeven in overzicht 2, zijn in 2018 regionaal 994 onderzoeken verricht die binnen het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda vallen. Dat is een toename van 4 procent ten opzichte van 2017. In dat jaar zijn 952 VA-onderzoeken onder gezag van de arrondissementsparketten uitgevoerd. Naast deze VA-onderzoeken zijn in 2018 regionaal 291 overige onderzoeken verricht naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit is ten opzichte van 2017 een significante toename van 18 procent. In 2017 liepen 245 overige onderzoeken onder gezag van de arrondissementsparketten. Van de 291 overige onderzoeken in 2018 onder regionaal gezag, zijn 68 onderzoeken verricht door de KMar, de FIOD, de Douane en de Rijksrecherche. De resterende zaken zijn uitgevoerd door de politie en betreffen vooral reguliere en kortstondige onderzoeken.

Over de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is een forse toename te zien van het totaal aantal onderzoeken dat plaatsvond onder gezag van de arrondissementsparketten. Het gaat hierbij dus om onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als breder. Deze toename bedraagt meer dan een derde. In 2018 was het totaal aantal onderzoeken 1.285. In 2015 bedroeg dit aantal 931.

Binnen deze toename is ook een forse groei te zien van het aantal onderzoeken met als aandachtsgebied drugs. In 2018 hadden 139 onderzoeken onder gezag van de arrondissementsparketten als aandachtsgebied synthetische drugs. In 2015 waren dit 57 onderzoeken. Het aantal regionale onderzoeken met als aandachtsgebied cocaïne en heroïne is over vier jaar bijna verdubbeld. In 2018 waren er 168 regionale onderzoeken naar cocaïne en heroïne, in 2015 waren dat er 92. Het aantal onderzoeken naar grootschalige hennepsteelt was in 2018 120 onderzoeken en in 2015 111 onderzoeken.

⁹ Dan gaat het om onderzoeken die in de systemen niet als csv zijn aangemerkt. Zie ook voetnoten 3, 5, 6 en 7.

Overzicht 3: onderzoeken onder gezag van het LP per aandachtsgebied

Aandachtsgebied	2018			2017			2016			2015		
	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (77%)	wrv Overig (23%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (77%)	wrv Overig (23%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (82%)	wrv Overig (18%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (77%)	wrv Overig (23%)
Grootschalige hennepcultuur	2	2	0	0	0	0	7	6	1	4	4	0
Cocaïne & Heroïne	84	74	10	66	60	6	49	47	2	33	31	2
Synthetische drugs	65	57	8	55	47	8	69	51	18	44	36	8
Mensenhandel & Mensensmokkel	22	6	16	19	4	15	19	5	14	23	4	19
Wapens & Explosieven	14	14	0	20	20	0	21	21	0	4	4	0
Witwassen	104	102	2	53	52	1	71	69	2	142	139	3
OMG's	2	2	0	3	3	0	6	6	0	5	5	0
Hollandse Netwerken	0	0	0	4	3	1	3	3	0	11	11	0
Ideologische misdaad	32	32	0	82	82	0	152	152	0	58	57	1
Internationale misdaad	16	16	0	19	18	1	12	12	0	6	6	0
Kinderporno	10	0	10	15	0	15	7	0	7	11	0	11
Cybercrime	47	0	47	46	0	46	43	0	43	48	0	48
Levensdelicten	7	7	0	6	6	0	8	8	0	8	8	0
Fraude	5	2	3	2	2	0	7	7	0	0	0	0
Vermogensdelicten	3	2	1	3	3	0	2	2	0	12	10	2
Geweld & Zeden	3	2	1	4	3	1	3	2	1	0	0	0
Overig	21	19	2	23	20	3	11	9	2	12	8	4
Totaal	437	337	100	420	323	97	490	400	90	421	323	98

Zoals weergegeven in overzicht 3 zijn in 2018 onder het gezag van het Landelijk Parket 337 onderzoeken verricht die vallen onder de doelstelling van de Veiligheidsagenda. Daarnaast zijn in dat jaar 100 overige onderzoeken uitgevoerd die buiten de doelstelling van de Veiligheidsagenda vallen.

Over de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is een groei te zien (vier procent) van het totaal aantal onderzoeken, dus zowel in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als overig, onder het gezag van het Landelijk Parket. Het totaal aantal onderzoeken is in deze periode toegenomen van 421 onderzoeken in 2015 naar 437 onderzoeken in 2018.

Ook binnen de onderzoeken van het Landelijk Parket is de afgelopen vier jaar een forse toename te zien van het aantal onderzoeken met als aandachtsgebied cocaïne en heroïne; van 33 onderzoeken in 2015 naar 84 onderzoeken in 2018. Ook is er een toename te zien van het totaal aantal onderzoeken met als aandachtsgebied synthetische drugs. In 2018 vonden 65 onderzoeken plaats tegen 44 onderzoeken in 2015.

Overzicht 4: onderzoeken onder gezag van het Functioneel Parket naar aandachtsgebied

Aandachtsgebied	2018			2017			2016			2015		
	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (16%)	wrv Overig (84%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (17%)	wrv Overig (83%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (18%)	wrv Overig (82%)	Onderzoeken totaal (100%)	wrv VA (22%)	wrv Overig (78%)
Fraude	366	-	366	394	-	394	365	-	365	286	-	286
Milieu	113	75	38	125	87	38	127	88	39	124	90	34
Overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Totaal	479	75	404	519	87	432	492	88	404	413	90	323

Van de onderzoeken die onder gezag van het Functioneel Parket worden verricht, vallen alleen de onderzoeken naar milieucriminaliteit door de politie onder het bereik van de Veiligheidsagenda. In 2018 waren dat er 75. Daarnaast zijn onder het gezag van het Functioneel Parket nog 404 onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit verricht. Hierbij gaat het om verticale fraude- en milieuonderzoeken door de BOD'en.¹⁰

Het totaal aantal onderzoeken onder gezag van het Functioneel Parket is in de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 toegenomen met 16 procent, van 413 onderzoeken in 2015 naar 479 onderzoeken in 2018. Voor onderzoeken naar horizontale fraude geldt een aparte afspraak en indicator in de Veiligheidsagenda, waarover in de Fraudemonitor wordt gerapporteerd.

3.2 Vervolgingsresultaten

Deze paragraaf biedt een overzicht van de vonnissen en strafopleggingen die voortkomen uit ondermijningsonderzoeken. Waar in de vorige paragraaf de cijfers het aantal strafrechtelijke *onderzoeken* betreffen, geven de getallen in de overzichten in deze paragraaf de aantallen *verdachten* weer. Een onderzoek in het kader van ondermijning heeft veelal meerdere verdachten.

Overzicht 5: vonnissen Veiligheidsagenda en breder

OM-onderdeel	Schuldig				Vrijspraak				Overig				Totaal			
	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten - VA	511	458	413	309	89	99	70	47	21	49	37	50	621	606	520	406
Functioneel Parket - VA	47	44	45	50	5	11	6	9	3	0	5	8	55	55	56	67
Landelijk Parket - VA	262	165	195	147	50	32	35	16	27	24	33	14	339	221	263	177
Totaal VA	820	667	653	506	144	142	111	72	51	73	75	72	1.015	882	839	650
Arrondissementsparketten - Overig	143	132	82	69	36	24	9	9	11	8	1	0	190	164	92	78
Functioneel Parket - Overig	158	113	146	166	40	32	21	20	10	25	13	8	208	170	180	194
Landelijk Parket - Overig	52	47	50	24	5	3	5	7	1	4	2	3	58	54	57	34
Totaal overig	353	292	278	259	81	59	35	36	22	37	16	11	456	388	329	306
Totaal	1.173	959	931	765	225	201	146	108	73	110	91	83	1.471	1.270	1.168	956

Overzicht 5 geeft een beeld van de aantallen en soorten vonnissen die in 2018 en voorgaande jaren in eerste aanleg zijn uitgesproken aan door het OM gedagvaardde verdachten uit ondermijningsonderzoeken. Het gaat daarbij om zowel verdachten uit onderzoeken die vielen onder het bereik van de Veiligheidsagenda als breder. Daarbij geldt dat niet alle onderzoeken die in 2018 liepen – zoals weergegeven in de overzichten in de vorige paragraaf – zich in de vervolgingsfase bevonden. Met andere woorden: de verdachten waarover de rechter in 2018 een uitspraak heeft gedaan, zijn veelal niet de verdachten die voorwerp van onderzoek zijn in de lopende onderzoeken in 2018.

Het totaal aantal ondermijningszaken dat in 2018 is afgerond met een vonnis steeg met 16 procent van 1.270 in 2017 naar 1.471 in 2018. Dit gaat dus over de onderzoeken in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda en breder. In 1.173 van die zaken is de verdachte schuldig verklaard door de rechter.

¹⁰ Voor een uitgebreide beschrijving van de strafrechtelijke prestaties in het kader van fraudebestrijding wordt verwezen naar de Fraudemonitor van het OM.

In de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is het totaal aantal vonnissen, dus zowel in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als breder, toegenomen met circa 54 procent. In 2018 zijn 1.173 verdachten in eerste aanleg schuldig verklaard. In 2015 waren dat 765 verdachten. Het beeld onder het aantal vonnissen laat in de afgelopen vier jaar een stabiele verdeling zien tussen het aandeel schuldig verklaringen en het aandeel vrijspraak. Het aandeel van verdachten dat in eerste aanleg schuldig is verklaard, zit rond de 80 procent.

In de overzichten 6,7 en 8 wordt inzichtelijk gemaakt welke straffen bij de schuldigverklaringen uit overzicht 5 zijn opgelegd, uitgesplitst naar vrijheidsstraffen en taakstraffen. Van belang daarbij is dat een schuldigverklaring niet altijd gepaard gaat met een strafoplegging. Ook worden soms meerdere soorten straffen in combinatie opgelegd. Dit verklaart waarom de aantallen opgelegde straffen in de overzichten 6, 7 en 8 niet optellen tot de totalen in overzicht 5.

Overzicht 6: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder

OM-onderdeel	<= 1 jaar				1 - 2 jaar				2 - 5 jaar				> 5 jaar				Totaal			
	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten - VA	203	156	164	121	96	76	89	44	107	105	78	61	53	36	36	22	459	373	367	248
Functioneel Parket - VA	19	8	15	17	1	1	6	2	2	0	3	0	0	0	0	0	22	9	24	19
Landelijk Parket - VA	72	60	77	74	54	23	23	16	67	48	49	24	30	19	15	6	223	150	164	120
Totaal VA	294	224	256	212	151	100	118	62	176	153	130	85	83	55	51	28	704	532	555	387
Arrondissementsparketten - Overig	65	40	33	21	35	30	17	9	25	42	25	12	7	9	2	6	132	121	77	48
Functioneel Parket - Overig	56	52	58	60	24	19	24	24	21	8	11	10	2	1	0	0	103	80	93	94
Landelijk Parket - Overig	21	11	7	15	11	9	12	2	16	15	21	0	1	4	1	0	49	39	41	17
Totaal overig	142	103	98	96	70	58	53	35	62	65	57	22	10	14	3	6	284	240	211	159
Totaal	436	327	354	308	221	158	171	97	238	218	187	107	93	69	54	34	988	772	766	546

In 2018 legde de rechter in 988 gevallen, ofwel in 84 procent van de schuldig verklaarden, een celstraf op. Dit gaat over vrijheidsstraffen naar aanleiding van onderzoeken onder gezag van alle parketten in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda alsmede de overige onderzoeken. Het aantal personen dat in 2018 werd veroordeeld tot een celstraf van 2 - 5 jaar nam in vergelijking met 2017 toe met 9 procent. Het aantal personen dat veroordeeld werd tot een celstraf van meer dan 5 jaar in 2018 nam in vergelijking met 2017 toe met circa 35 procent.

Over de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 laat het totaal aantal opgelegde vrijheidsstraffen ook een forse toename zien. In 2018 werden 988 vrijheidsstraffen opgelegd. In 2015 waren er 546 opgelegde vrijheidsstraffen. Dit is een toename van circa 81 procent.

Deze toename is terug te zien bij zowel de korter durende vrijheidsstraffen (tot 1 jaar) als bij de zwaardere vrijheidsstraffen. Het aantal opgelegde vrijheidsstraffen van 1- 2 jaar en het aantal opgelegde vrijheidsstraffen van 2-5 jaar is in de afgelopen vier jaar ruimschoots verdubbeld. Het aantal opgelegde vrijheidsstraffen langer dan vijf jaar is in 2018 bijna verdrievoudigd ten opzichte van 2015. In 2018 kregen 93 verdachten een straf langer dan vijf jaar opgelegd. In 2015 waren dat 34 verdachten.

Overzicht 7: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder uitgesplitst naar aandachtsgebied

Aandachtsgebied	<= 1 jaar				1 - 2 jaar				2 - 5 jaar				> 5 jaar				Totaal			
	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015
Productie en handel drugs	148	102	101	56	91	68	68	20	123	108	81	32	31	24	25	11	393	302	275	119
Mensenhandel & Mensensmokkel	40	41	36	45	33	15	17	16	21	20	19	15	2	1	4	0	96	77	76	76
Wapens & Explosieven	21	7	5	18	7	5	2	4	6	3	2	13	1	2	0	4	35	17	9	39
Witwassen	34	31	51	43	20	17	13	10	13	20	17	15	2	3	4	1	69	71	85	69
OMG's	7	11	2	8	3	1	2	0	5	2	1	0	1	0	0	0	16	14	5	8
Hollandse netwerken	2	7	12	10	0	2	5	1	4	1	9	0	1	0	0	1	7	10	26	12
Geweld en Zeden	18	20	10	3	8	10	2	2	5	13	5	2	7	6	4	3	38	49	21	10
Levensdelicten	13	2	9	5	1	0	3	0	6	9	8	3	27	20	13	9	47	31	33	17
Cybercrime	9	9	8	2	4	1	4	1	4	9	7	0	0	1	0	0	17	20	19	3
Vermogensdelicten	26	9	24	19	11	4	14	11	11	8	9	8	9	0	0	0	57	21	47	38
Fraude	85	62	70	64	30	27	30	29	27	11	13	15	2	1	0	0	144	101	113	108
Milieu	21	12	17	22	1	1	7	3	2	0	3	0	0	0	0	0	24	13	27	25
Overig	12	14	9	13	12	7	4	0	11	14	13	4	10	11	4	5	45	46	30	22
Totaal	436	327	354	308	221	158	171	97	238	218	187	107	93	69	54	34	988	772	766	546

In overzicht 7 is het totaal aan vrijheidsstraffen, zoals weergegeven in overzicht 6, uitgesplitst naar een aandachtsgebied.¹¹ Voor alle aandachtsgebieden wordt bij 9 procent van alle verdachten in eerste aanleg een vrijheidsstraf opgelegd van vijf jaar en langer. Verdachten die zich schuldig hebben gemaakt aan geweld en zedendelicten, levensdelicten en vermogensdelicten krijgen fors bovengemiddeld vaak een vrijheidsstraf opgelegd van vijf jaar en langer.

In 2018 kregen 393 verdachten van het aandachtsgebied productie en handel in drugs in eerste aanleg een vrijheidsstraf opgelegd. In 2015 waren dit 119 verdachten. Dit is een verdrievoudiging van het aantal verdachten in dat aandachtsgebied over de afgelopen vier jaar. Bij verdachten van het aandachtsgebied OMG is het aantal vrijheidsstraffen over de periode 2015 – 2018 verdubbeld. In 2018 kregen 16 OMG-ers een vrijheidsstraf opgelegd. Ook is er een flinke toename te zien van vrijheidsstraffen bij levensdelicten en zeden en geweld.

Voor zowel verdachten van het aandachtsgebied productie en handel in drugs als het aandachtsgebied OMG werd in 2018 bovengemiddeld vaak een vrijheidsstraf in eerste aanleg opgelegd voor een periode van 2 – 5 jaar. Dit gebeurde bij 31 procent van deze verdachten. Voor alle aandachtsgebieden werd bij 21 procent van alle verdachten een vrijheidsstraf in eerste aanleg opgelegd van 2 – 5 jaar.

Overzicht 8 geeft het aantal taakstraffen dat in 2018 is opgelegd. 65 procent van het totaal aantal taakstraffen in 2018 is opgelegd in combinatie met een vrijheidsstraf.

Overzicht 8: opgelegde taakstraffen

OM-onderdeel	Taakstraf Totaal				Taakstraf VA				Taakstraf Overig			
	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten	132	138	99	90	104	125	92	77	28	13	7	13
Functioneel Parket	64	49	77	80	17	13	20	20	47	36	57	60
Landelijk Parket	67	43	49	46	54	27	36	39	13	16	13	7
Totaal	263	230	225	216	175	165	148	136	88	65	77	80

¹¹ Bij het duiden van deze cijfers zijn de overwegingen uit paragraaf 3.1.3 eveneens van toepassing.

3.2.1 Ontneming en geldboete

In 2018 kregen 111 verdachten in ondermijningszaken door de rechter een geldboete opgelegd, ter waarde van circa 6,68 miljoen euro. Dat betreft de onderzoeken uit de Veiligheidsagenda en breder. Dat kan in combinatie met andere straffen zijn geweest. In 2017 kregen 105 verdachten in ondermijningszaken een geldboete opgelegd ter waarde van circa 4 miljoen euro. In 2016 kregen 83 verdachten geldboetes opgelegd ter waarde van ongeveer 4,2 miljoen euro. In 2015 was sprake van 69 geldboetes met een waarde van circa 1,1 miljoen euro.

In 2018 is vanuit het strafrecht voor een totaalbedrag van 171 miljoen euro aan crimineel vermogen geïncasseerd en voor 401 miljoen waarde-beslag opgelegd. Daarmee zijn de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda van 115,6 miljoen incassoresultaat en een waarde-beslag van 270 miljoen behaald. In 2017 was het incassoresultaat 221 miljoen euro en het bedrag aan waarde-beslag 359 miljoen euro. In 2016 was het incassoresultaat ruim 416 miljoen euro en het bedrag aan waarde-beslag 344 miljoen. Aangetekend moet worden dat enkele grote afpakopbrengsten zeer bepalend zijn geweest voor het eindresultaat.

4 Georganiseerde ondermijnende criminaliteit in beeld

In hoofdstuk 3 is vooral op een kwantitatieve wijze inzichtelijk gemaakt hoe de strafrechtelijke aanpak en vervolging van georganiseerde ondermijnende criminaliteit zich in 2018 heeft ontwikkeld. Het gaat dan over de doelstelling in het kader van de Veiligheidsagenda en overige strafrechtelijke onderzoeken. In dit hoofdstuk wordt op een meer kwalitatieve wijze een beeld gegeven van de inspanningen van opsporingsdiensten en OM. Dit gebeurt aan de hand van een aantal recente berichten en artikelen die door politie en OM zijn gepubliceerd.

Er gaat geen dag voorbij of in kranten, radio- en televisieprogramma's en op sociale media staan berichten over onderzoeken van politie en OM. Andersom zoeken beide organisaties de dialoog met de samenleving via hun eigen kanalen, waaronder publieksgerichte requisitoiren, websites en sociale media. Ook steken zij veel energie in het uitleggen van de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit aan eigen medewerkers. Politie en OM publiceren regelmatig in hun eigen openbare media over georganiseerde ondermijnende criminaliteit, zoals in het OM-relatiemagazine *Opportuun* en op de websites politie.nl en om.nl.

In dit hoofdstuk staat een beperkte selectie van deze berichten. Met deze artikelen wordt op bescheiden wijze¹² een beeld gegeven bij drie ontwikkelingen die het rapportagejaar 2018 kenmerken en ook aan bod komen in hoofdstuk 2, de bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Deze ontwikkelingen zijn:

- De wezenlijke rol van het strafrecht in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit;
- De drugsindustrie en het daarmee samenhangend illegaal verkregen vermogen als motor van de georganiseerde ondermijnende criminaliteit;
- De versterking van de integrale aanpak.

De eerste twee ontwikkelingen worden ook onderbouwd door de kwantitatieve gegevens uit hoofdstuk 3.

De wezenlijke rol van het strafrecht

De strafrechtelijke aanpak werpt zijn vruchten af. Over de periode van de Veiligheidsagenda 2015 – 2018 is het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken, dus zowel in het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda als breder, fors toegenomen. Ook het totaal aantal vonnissen en het totaal aantal opgelegde vrijheidsstraffen zijn in die periode toegenomen, alsmede de duur van de opgelegde straffen. Politie, andere opsporingsdiensten en het OM staan komende jaren voor een grote uitdaging om met schaarse mensen en middelen de bedreigende en gewelddadige effecten van georganiseerde ondermijnende criminaliteit in de samenleving tegen te gaan. Voor de komende jaren is dit een voortdurend punt van zorg en duidelijk voelbaar bij medewerkers van deze organisaties.

¹² Politie en OM zijn zich ervan bewust dat het hier een beperkte keuze betreft. Er is ook gebruik gemaakt van 1 artikel van de website van de Rechtspraak (rechtspraak.nl). Daarnaast is het goed om te melden dat in deze rapportage onder andere artikelen zijn opgenomen over rechtszaken in eerste aanleg. Deze artikelen zijn niet geactualiseerd naar uitspraken die bijvoorbeeld later hebben plaatsgevonden in hoger beroep.

Tot 13,5 jaar cel in Urker cocaïnezaak

7 december 2018 - Landelijk Parket

De rechtbank in Amsterdam heeft drie mannen die werden verdacht van betrokkenheid bij cocaïne-transporten, onder andere via een Urker vissersboot, veroordeeld tot celstraffen tot 13,5 jaar. Tegen de drie waren door de officier van justitie van het Landelijk Parket straffen van 5, 6 en 13 jaar en 9 maanden geëist.

De hoogste straf was voor een man uit Amstelveen wegens deelneming aan een criminele drugsorganisatie in 2015, de beschieting van een woning, en voor de invoer van 261 kilo cocaïne. De man zou de schipper van de Urker vissersboot hebben aangezet tot de smokkel. De cocaïne werd ontdekt in de haven van Harlingen. De opvarenden en een van de eigenaren van de Urker boot kregen in mei al straffen tussen de 3 en 6 jaar opgelegd.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: om.nl

Onderzoek PGP-servers levert meer dan miljoen nieuwe berichten op

30 januari 2019 - Landelijk Parket

De onderzoeken in de servers waarop informatie van zogenoemde PGP-telefoons stond, hebben meer dan een miljoen nieuwe berichten opgeleverd. Dat betekent dat er in tientallen strafrechtelijke onderzoeken nieuwe informatie dan wel aanvullende informatie is gevonden. Het zou bovendien zo kunnen zijn dat er alsnog informatie is in onderzoeken waarin eerder geen informatie was. Binnen het Openbaar Ministerie en de politie is nu bekendgemaakt dat er nieuwe gegevens zijn.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: om.nl

Veroordelingen voor omvangrijke drugsmokkel

Rotterdam, 16 oktober 2018

In de strafzaak Ridleypark heeft de rechtbank Rotterdam vandaag aan 6 verdachten gevangenisstraffen opgelegd die variëren van 12 maanden tot 14 jaar. De strafzaak ging (met name) over de invoer van 1300 kilo cocaïne in een container met bananen uit Colombia en de invoer van ruim 1100 kilo heroïne en morfine in een container met bakovens uit Iran via de Antwerpse haven in januari en februari 2017.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: rechtspraak.nl

Zes jaar cel voor oprichter No Surrender

“Een beroeps crimineel.” Zo omschreef het OM de 50-jarige Bergenaar en oprichter van No Surrender die in 2018 voor de rechter stond. Hij zou zijn slachtoffers langere tijd zwaar hebben mishandeld, geïntimideerd en afgeperst. Ook dwong hij ze goederen af te staan zoals kostbare auto's en een boot. Bedreigingen schuwde hij niet. Als slachtoffers niet zouden betalen, zouden hun kinderen 'de oren worden afgesneden' of hun geliefde 'worden verkracht door motorclubleden'.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: OM jaarbericht 2018

De drugsindustrie en illegaal verkregen vermogen als motor

Binnen het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken valt op dat het aandeel onderzoeken dat plaatsvindt naar het aandachtsgebied drugs de afgelopen vier jaar fors is toegenomen. Met de productie van en handel in drugs wordt veel geld verdiend dat op verschillende manieren zijn weg naar de bovenwereld probeert te vinden. In de onderwereld is toepassing van geweld, of het dreigen daarmee, niet alleen een manier om geld te verdienen, maar ook om conflicten letterlijk uit te vechten. Het volgen van de criminele geldstromen krijgt steeds meer nadruk met het doel criminele investeringen te verstoren en te voorkomen dat criminaliteit loont.

Nederlanders na internationaal, financieel onderzoek vast voor 3300 kilo cocaïne

Landelijke Eenheid, 21 maart 2019

Driebergen - In een gecoördineerde internationale politieactie, onder leiding van een officier van justitie van het Landelijk Parket, zijn de afgelopen weken drie mannen van een Nederlandse familie aangehouden in verband met de smokkel van bijna 3300 kilo cocaïne. Die werd in januari 2017 onderschept bij een transportbedrijf in Hazeldonk. Een uitgebreid onderzoek van de Dienst Infrastructuur van de Landelijke Eenheid, onder andere naar financiële stromen, bedrijven en katvangers, leidde naar de verdachten, een vader en twee zonen, in België en Spanje. De mannen zitten inmiddels in Nederland vast.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: politie.nl

“Ons meest succesvolle onderzoek naar xtc-grondstoffen”

Marian de Haan, werkzaam als parketsecretaris bij het Landelijk Parket en Ger Ligtoet, oud-teamleider bij de Landelijke Recherche, vertellen over de onderzoeken Parcival 1 t/m 4, een onderzoek naar grondstoffen voor het produceren van drugs.

Marian de Haan: “We hadden net een groot symposium over het bestrijden van synthetische drugs achter de rug en gingen de maandagochtend erop weer aan het werk. Het is 2003, op de fax lag een document in gebrekkig Engels. Niemand wist wie dat document had neergelegd of hoe die brief daar terecht kwam. In de brief stond geschreven dat een grote Chinese groepering zich in Nederland bezig hield met vooral de invoer van de grondstoffen voor synthetische drugs. Er werden allerlei namen, verblijfplaatsen en kentekens in genoemd, hele concrete informatie. Het was echt een mysterie waar die brief vandaan kwam. Het had heel waarschijnlijk te maken met het symposium, waarvoor we ook een Chinese delegatie van politie en justitie hadden uitgenodigd.”

[Lees hier het hele artikel](#)

Bron: OM InZicht

Wie praat, die gaat. De aanpak van ondermijning in Midden-Nederland

Wie praat, die gaat. Dat is de beklemmende sfeer in de cocaïnehandel, een megaprobleem in Midden-Nederland. Het is – in positieve zin – ook de houding van de samen optrekkende overheid, die na overleg óptreedt. Interview met officier van justitie en ‘doener’ Karola van Nie.

“Als ergens een brandt woedt, wil je toch dat de brandweer die gaat blussen? En toch niet dat ze eerst met tien ketenpartners gaan bellen over hoe ze het vuur nou eens het best kunnen aanvliegen?”

Ze is nogal een doener, Karola van Nie, TCI-officier (Team Criminele Inlichtingen) van parket Midden-Nederland. In de strijd tegen ondermijning gaat ze liever ‘gewoon aan de slag’, dan dat ze in stuur- en weegploegen informatiebeeld op analyseproduct blijft stapelen. Halverwege 2018 had ze dan ook een gezonde dosis scepsis, geeft de officier achteraf toe, toen er plots een plan geschreven moest worden. Toen het plan er lag, maakt scepsis plaats voor voldoening.

[Lees hier het hele artikel](#)

Bron: Opportuun

OM eist dat twee veroordeelde mannen ruim 8.500.000 betalen aan staat

Het Openbaar Ministerie (OM) heeft vandaag in de rechtbank in Rotterdam geëist dat twee veroordeelde mannen in totaal ruim 8.500.000 euro betalen aan de staat. De mannen zouden dit hebben verdiend door deelname aan een criminele organisatie die zich jarenlang bezig hield met handel in heroïne en cocaïne.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: *om.nl*

De versterking van de integrale aanpak

Ondanks het wezenlijk belang van het strafrecht bij georganiseerde ondermijnende criminaliteit, is het bereik van louter strafrechtelijke interventies beperkt. Daarom moet de aanpak meer gericht zijn op het bereiken van een breed maatschappelijk effect. Criminele activiteiten moeten worden bemoeilijkt of onmogelijk worden gemaakt. Het gaat dus niet altijd om strafzaken. Afhankelijk van het probleem zijn andere ketenpartners of partijen beter in staat om in te grijpen. In 2018 zijn in het versterken van deze integrale aanpak belangrijke stappen gezet, onder andere met de plannen die zijn gemaakt voor de besteding van het extra geld (Ondermijningsfonds) dat het huidige kabinet beschikbaar heeft gesteld voor de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

Ondermijningsactie de 'Veegweek' groot succes

Zeeland – West Brabant, 9 maart 2018

Tilburg en omstreken - De zogenaamde veegweek, een integrale actie tegen ondermijnende criminaliteit, is een groot succes geworden. "De drie doelstellingen zijn ruimschoots gehaald. Er zijn drugs in beslag genomen, er is geld in beslag genomen en er zijn luxe goederen in beslag genomen. Kortom, er is een slag uitgedeeld aan de ondermijnende criminelen" zegt Freek Pecht, één van de coördinatoren van de actieweek.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: *politie.nl*

Ondermijningsactie woontorens leidt naar 20 kilo heroïne en ruim 27.000 euro

Eenheid Rotterdam, 27 november 2018

Rotterdam - Criminelen vestigen zich graag in woontorens. Dat weet de politie en dus heeft ze hier extra aandacht voor. Bij een actie tegen ondermijning, de vermenging van onder- en bovenwereld, hield de politie maandagavond diverse woontorens in het centrum van Rotterdam goed in de gaten. Controle van drie mannen die zich verdacht gedroegen, leidde naar een vangst van in totaal 20 kilo heroïne en ruim 27.000 euro.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: politie.nl

Maritieme smokkel

Parket Noord-Holland kiest niet voor solistisch strafrechtelijk succes

In de strijd tegen maritieme smokkel kun je individuele bemanningsleden van boten plukken. Liever kiest officier van justitie Annette van Kooij voor een bredere overheidsaanpak. “We moeten cruciale schakels er uithalen, netwerken verstoren en havens transparant maken.”

Zeventien onderschepte schepen in anderhalf jaar. Met in totaal 8.500 kilo coke en 55.000 kilo hasj. En opvallend: In twee derde van de drugsvangsten bij onderschepte schepen bij Spanje, Portugal en in de Middellandse zee was sprake van Noord-Hollanders. Wat is er met onze provincie aan de hand, vroeg informatieofficier Annette van Kooij van parket Noord-Holland zich samen met de politie af. Het probleem drong snel door. “Zoals Brabant zijn pillen heeft, Utrecht en Amsterdam hun liquidaties hebben, zitten wij met maritieme smokkel.”

[Lees hier het hele artikel](#)

Bron: Opportuun

Interventies tegen ondermijnende criminaliteit

Eenheid Limburg, 3 december 2018

Limburg - Politie, Openbaar Ministerie, RIEC, gemeenten en Belastingdienst zijn vanochtend gestart met een week vol interventies tegen ondermijnende criminaliteit in Limburg. Niet alleen in Limburg, maar ook in Zeeland en Brabant vinden deze week op tientallen locaties verschillende interventies plaats die gericht zijn op het tegengaan van ondermijnende criminaliteit.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: politie.nl

Samenwerkende overheidspartners zitten criminele motorbendes op de hielen

27 juni 2019 - Landelijk Parket

De stevige aanpak van de overheid om criminele motorbendes te bestrijden werkt. Dat blijkt uit de jaarlijkse Voortgangsrapportage Outlaw Motorcycle Gangs (OMG).

Dankzij de intensieve samenwerking tussen het lokaal bestuur, politie, Belastingdienst, FIOD, Openbaar Ministerie en Koninklijke Marechaussee laten motorbendes zich veel minder in de openbare ruimte zien. Het opwerpen van barrières, zoals civiele verboden, sluiting van clubhuizen en handhaving door bestuur en politie dragen hier aan bij.

[Lees hier het hele bericht](#)

Bron: om.nl